

Vymezení a strukturace problému

Kurs Problémy české společnosti a
veřejná politika

21. října 2008

*Vychází z materiálů Arnošta Veselého,
při další práci prosím odkazujte na primární zdroj.*

Společenský problém

- Rozpor mezi ideálem a realitou, mezi chtěným a prožívaným
 - Označení problému zahrnuje:
 - hodnoty, normativní kritérium (definice žádoucího stavu)
 - posouzení současné (či budoucí) situace
- => propojení předchozích – vnímání vztahu mezi standardem (ideálem) a realitou jako rozpor, který je třeba překonat

Existují problémy nezávisle na nás?

- Může odborník jen na základě empirických dat stanovit, co je veřejně politický problém a co nikoli?
- Je problém objektivní jev nebo sociální konstrukt?

Příklady nově formulovaných problémů

Které problémy byly pojmenovány či označeny jako „problém“ teprve nedávno?

Příklady nově formulovaných problémů

- Domácí násilí
- Terorismus
- Inovační deficit
- Informační negramotnost

Strukturace problémů

- Strukturace problému = proces konkretizace, pojmenovávání a systematizace doposud nesourodých, rozptýlených či vágně pojmenovaných problémových situací a obtíží.
- Proč je třeba problém strukturovat?
 - Aby mohl být diskutován a řešen.
 - Bez pořádné formulace a specifikace se problém nestane součástí politické agendy, nebývá považován za legitimní, nemobilizují.

Povaha veřejně politických problémů

- **Vzájemná provázanost.** Problémy v jedné oblasti velmi často ovlivňují problémy v oblasti jiné.
- **Subjektivita.** Stejná data mohou být interpretována různým způsobem.
- **Umělost.** Problémy jsou produkty subjektivních soudů o nutnosti změnit určitý stav věcí (sociální konstrukce).
- **Dynamika.** Mnohé problémy nejsou v podstatě nikdy vyřešeny.

Metody vymezení problému

- Analýza aktérů
- Brainstorming, brainwriting
- Myšlenkové mapy
- Strom problémů
- Analýza hranic, analýza událostí a řada dalších

Hledání problémů (problémových situací)

- Podnět může vzniknout kdekoli (zkušenosti vlastní, zkušenosti ostatních; masmédia; výzkumy jiných či vlastní)
=> Rozpoznání, vytušení, odhalení či vytvoření problému?
- Důležitá je praktická životní zkušenost, sociální citlivost a schopnost „domýšlet věci“.
- Hledat problémy neznamena být negativní, ale ptát se „co by šlo dělat lépe?“

Popis problému

- **Co víme o problému?**
 - Indikátory a další data. Vývoj v čase.
- **Co víme o politice řešící tento problém?**
 - Vývoj legislativy, strategických dokumentů, alokovaných zdrojů.
- **Co víme o pozornosti věnované tomuto problému?**
 - Vývoj veřejného mínění, obsahová analýza pozornosti médií, nastolování agend atd.

Formulace problému

- Formulace problému = arbitrární přijetí určitého pohledu na problém
- Subjektivní a tvořivý proces
- Výsledkem je stanovení „substantivního problému“

Nároky na vymezení společenského problému

- Dotýká se života významného počtu příslušníků daného společenství, i když některých více a/nebo přímo a jiných méně a/nebo nepřímo.
- Je analyzovatelný.
- Je řešitelný veřejně politickými nástroji.
- Není ani příliš široký, ani příliš úzký (některý problém obsahuje mnoho dílcích problému, pak je třeba odhalit primární příčinu či problém).
- Nelze jej vyřešit snadno a rychle.

Hlavní chyby v definici problému

- Přijmutí definice klienta.
- Hledání pouze jednoduchých a zřejmých problému.
- Příliš obecný a všeobsahující problém.
- Vložení řešení do problému.
 - NE: „existuje příliš málo neziskových organizací poskytujících přístřeší bezdomovcům“ (implikuje řešení: zvýšení jejich počtu nebo jejich kapacity).
 - ANO: „existuje příliš mnoho lidí bez domova“
- Představa, že všechny problémy vyžadují veřejně politické řešení.

Praktické rady

- Nebojte se hodnocení (něco je špatně, v nepořádku).
- Myslete ve formě deficitů a nadbytků.
- Kvantifikujte, pokud je to možné
- Definice problému by měla obsahovat poukaz na to, proč problém nemůže řešit trh (
 - Externality,
 - Selhání nebo zhroucení systému či institucí stojících mimo trh (např. rodiny, občanského sektoru);
 - Sociální nerovnosti.
 - Diskriminace vůči minoritám.
 - Neschopnost veřejného sektoru plnit funkce, o kterých se tradičně předpokládá, že je plnit má (školství, zdravotnictví)

Dotazy, připomínky, diskuse